herpy

ORMAR

Indian Sand Boa

Eryx johnii

Eryx johnii är en liten, kraftigt byggd sandboa från det torra Sydasien. Den tillbringar största delen av tiden nedgrävd i lös jord, ofta med den trubbiga svansen, som liknar ett huvud, som enda synliga del. Den är lugn, biter sällan och kräver inte mycket utrymme, så den passar bra som första orm.

Familj: Boidae

FAKTARUTA

DJURET

Vuxenstorlek	**50-90 cm** total längd inkl. svans
Livslängd	**20-30 år**
Aktiv	**I skymningen och på natten**
Levnadssätt	**Marklevande och grävande**
Biotop	**Halvöken och klippterräng**
Svårighetsgrad	**Nybörjare**

SKÖTSEL

Min. terrarium	**60 × 30 × 30 cm** L × B × H för 1 vuxet djur
Temperatur, dag	**26-28 °C**
Värmeplats	**32-35 °C**
Temperatur, natt	**22-25 °C**
Luftfuktighet	**40-60 %**
Vatten	**Vattenskål**
UVB	**Valfritt**
Föda	**Ryggradsdjur**
Hålls	**Ensamma**

AVEL

Fortplantning	**Levandefödande**
Kullstorlek	**4-14 ungar**
Kullar per år	**1**
Dräktighet	**120-180 dagar**

SKYDD OCH PAPPER

CITES	**Bilaga II**
EU-bilaga	**Bilaga B**
IUCN	**Nära hotad (NT)**

Om arten

Eryx johnii är en liten, tjock och nästan maskformad boa med ett kilformat huvud, smala näsborrar och mycket små ögon. Kroppen är rund i tvärsnitt och täckt av små, blanka fjäll. Svansen är kort, trubbig och avrundad och är nästan inte avsatt från kroppen, så den ser avskuren ut. Den kan likna ett huvud när djuret ligger nedgrävt.

Färgen går från rödbrun till matt gulbrun. Ungarna har tydliga mörka och ljusa band, som ofta är starkast på svansen. Med åldern bleknar mönstret, och de vuxna djuren blir mer enfärgat mörka. Vuxna djur blir sällan längre än 60 cm, men enstaka når omkring 90 cm. Skillnaden i storlek mellan könen är inte dokumenterad för arten, men hos flera släktingar är honorna tydligt större än hanarna.

Arten är en lugn, tålmodig orm som sällan försöker bita. Den ligger på lur under ytan och överfaller byte som kommer förbi, och den kan bli 20 år eller mer. Det finns inga erkända underarter; den persiska formen, som tidigare fördes som underart, räknas i dag till *Eryx jaculus*.

Utbredning och livsmiljö

Eryx johnii lever från östra Iran genom Afghanistan och Pakistan till Indien och Nepal. I Indien finns den i stora delar av landet, särskilt i väster, nordväst och söder, bland annat i Rajasthan, Gujarat, Maharashtra, Madhya Pradesh, Andhra Pradesh, Telangana och Tamil Nadu. Arten beskrevs från Tranquebar i Tamil Nadu och är uppkallad efter missionären och naturforskaren Christoph Samuel John, som arbetade vid den danska handelsstationen Tranquebar från 1771 till sin död 1813.

I Indien tillskrivs arten övernaturliga krafter på grund av sitt tvåhövdade utseende, och den fångas i stort antal för en olaglig handel. Köp därför bara uppfödda djur.

> **Naturlig utbredning:** Afghanistan, Pakistan, Iran, Indien och Nepal.

LIVSMILJÖ

Eryx johnii lever i torra, öppna landskap med buskvegetation: halvöken, torra snår på slätterna och torra, steniga förberg. Den föredrar lös sand eller lätt smulande jord, som den gräver ner sig i, och lever stora delar av livet under jorden. Den är mest aktiv i skymningen och på natten.

Bytet är huvudsakligen råttor, möss och andra små gnagare, som ormen kväver, men vissa djur äter också andra ormar. Ungarna föds sent på sommaren och under monsuntiden.

Skötsel

TERRARIET

En vuxen *Eryx johnii* ska ha ett terrarium på minst 60 × 30 × 30 cm (längd × bredd × höjd). Arten använder nästan ingen höjd, så golvytan är det som räknas; en stor hona ska ha ett större terrarium. Ungar trivs i små, täta plastlådor och flyttas till ett riktigt terrarium när de har vuxit till sig.

Botten ska vara bra att gräva i: sand blandad med mull utan tillsatser i ett lager på 8-10 cm eller aspspån och barkflis i små bitar. Arten föredrar ofta barkflis, eftersom den håller lite mer fukt. Använd aldrig tall eller röd ceder, eftersom de fina partiklarna kan ge luftvägsproblem. Papper och hushållspapper fungerar för ungar och karantän, men inte som varaktig botten för en grävande orm.

Sätt två gömställen på botten, ett i den varma och ett i den svala änden. En omvänd underskål av terrakotta med ett hack i kanten eller ett ihåligt kaktusskelett passar bra, och arten använder dem gärna, även om den också gräver ner sig. Allt tungt ska stå fast, eftersom ormen gräver under det. Grenar är inte nödvändiga.

Locket ska sitta helt tätt och vara säkrat mot att knuffas upp. Ta bort avföring och urinsyra så snart de syns, och byt botten helt varje eller varannan månad.

Läs mer: Karantän och hygien

TEMPERATUR

Eryx johnii behöver en varm och en sval ände. Sanden på den varma platsen ska vara 32-35 °C och i den svala änden 24-28 °C. Luften i terrariet ska vara 26-28 °C. På natten får temperaturen gärna sjunka ett par grader till 22-25 °C, men det är inte nödvändigt för ormens hälsa.

Värmen kommer från en värmematta eller en värmekabel under en tredjedel till hälften av terrariet, eller från en halogenlampa ovanför, alltid styrd av en termostat. Mät bottentemperaturen med en givare som läggs längst ner i sanden på den varma sidan, och kontrollera ytan med en infraröd termometer. Ormen ska alltid kunna välja en svalare plats. Värmen är också nödvändig för matsmältningen.

Läs mer: Värme och temperatur

LUFTFUKTIGHET OCH VATTEN

Eryx johnii kommer från torra låglandsområden, och luftfuktigheten ska ligga omkring 40-50 %. Under ömsning kan den vara upp till 60 %. En hygrometer visar om siffran håller.

Ställ en låg keramikskål med rent vatten i den svala änden, bred nog för att ormen ska kunna ligga i den och tung nog för att inte välta. Byt vattnet varje dag eller varannan dag, och skrubba skålen en gång i veckan. När ormen ömsar kan ett slutet gömställe med fuktigt papper eller sphagnum stå i den varma änden; det mjukar upp skinnet, så att det går av i ett stycke. Ta bort det igen efteråt. En botten som är ständigt fuktig ger hudproblem och svamp.

Läs mer: Luftfuktighet, sprayning och ventilation

LJUS OCH UVB

Eryx johnii är mest aktiv i skymningen och på natten, och UVB är inte dokumenterat som nödvändigt för arten. Ett svagt UVB-rör över ena änden är valfritt och kan stödja dygnsrytmen, som det rekommenderas för besläktade sandboor; ormen ska alltid kunna dra sig ner i botten eller in i gömställe. Används UVB ska UV-indexet vara 2-3 på värmeplatsen.

Ljuset följer årstiderna eller är tänt 12 timmar per dygn, styrt av en timer. Alla lampor och rör stängs av på natten.

Läs mer: Ljus och UVB

UTFODRING

Eryx johnii tar hela bytesdjur och är känd för sin goda aptit. Grundfodret är möss; stora vuxna honor kan ta små råttor. Ungarna är stora vid födseln och kan börja med nyfödda råttor eller små musungar med dun. Vissa vill bara ta levande byte i början, men de kan nästan alltid vänjas vid upptinat. Ge helst frysta och upptinade bytesdjur, inte levande, eftersom byten kan bita och skada ormen. Upptinat byte erbjuds med en lång pincett eller läggs på en liten tallrik, så att det inte kommer med sand.

Ungar matas var 7:e-10:e dag det första året. Vuxna hanar klarar sig på ett byte var 2:a-3:e vecka, medan honorna ska matas oftare, en till två gånger i veckan. Bytet får högst vara lika brett som ormen på det bredaste stället. Erbjud det på kvällen, strax innan ljuset släcks, eftersom ormen är nattaktiv. Ormar som ömsar tar sällan föda, så hoppa över utfodringen när ögonen är blåaktiga. Väg ormen regelbundet, och anpassa mängden så att den inte blir fet. Tillskott är inte absolut nödvändiga.

BETEENDE OCH HANTERING

Eryx johnii är lugn och försöker sällan bita; när den är rädd slår den snarare med kroppen, utan att träffa. Biter den ändå får handen inte ryckas åt sig, för det kan skada ormen. Låt nya djur vänja sig i två veckor, och börja först hantera när de äter regelbundet. Håll de första omgångarna korta, och stöd hela kroppen, för arten är en dålig klättrare och kan inte hålla sig fast. Hantera inte ormen direkt efter utfodring.

Placera aldrig ormen fritt på golvet, för den letar genast efter något att gömma sig under, och då är den snabbt borta. Den lever bäst ensam. Hanar får inte hållas tillsammans. Eftersom arten gräver är den ofta helt dold i botten; en orm som inte syns har därför sällan rymt.

Avel

KÖNSMOGNAD OCH KÖNSBESTÄMNING

Ålder och storlek vid könsmognad är inte dokumenterade för *Eryx johnii*. Könet bestäms säkrast genom sondering, som bara bör utföras av en erfaren hållare eller en veterinär. Honan ska vara fullt utvuxen och i gott hull innan hon sätts i avel.

PARNING

Parningstiden i fångenskap är inte dokumenterad för arten. Hos besläktade sandboor främjar en sval period parningen, till exempel två veckor vid 22-24 °C eller längre vid 18-20 °C, varefter temperaturen sätts upp igen. Det är inte nödvändigt för alla djur. Sätt hanen hos honan i hennes terrarium, och ta bort honom när parningen setts. Hanen kan äta mindre eller fasta under parningstiden.

ÄGGLÄGGNING OCH KULLAR

Eryx johnii föder levande ungar och lägger inte ägg. Dräktighetens längd är inte dokumenterad för arten; hos besläktade sandboor varar den 4-6 månader. Ungarna föds sent på sommaren och under monsuntiden i naturen, med upp till 14 i en kull. Den dräktiga honan ska ha ro och fast tillgång till värme och vatten, och hon erbjuds föda regelbundet. Hon använder ofta den varma platsen i upp till 12 timmar i sträck. Efter födseln ska hon ha ro och erbjudas föda igen efter en eller två veckor.

INKUBATION

Det finns ingen ruvningstid, eftersom ungarna föds levande och är självständiga från första dagen. Den dräktiga honan ska ha samma gradient som annars, så att hon själv kan reglera sin temperatur och fostren utvecklas jämnt. Är hon för kall under längre tid kan det ge svaga eller dödfödda ungar. Ta bort döda ungar och fosterhinnor så snart de upptäcks.

UPPFÖDNING AV UNGAR

Ungarna är stora vid födseln jämfört med de flesta ormungar och väger 30-40 g. Håll dem enskilt i små, helt täta plastlådor med lufthål, 2-3 cm grov botten, ett litet gömställe och en låg vattenskål, och med en varm och en sval zon. Deras första ömsning kommer efter en till två veckor, och de äter normalt först efter den. Börja med nyfödda råttor eller små musungar, och mata var 7:e-10:e dag. Större bytesdjur kan erbjudas efter två till tre månader.

Hälsa och vanliga misstag

Eryx johnii är robust, och de flesta problem beror på skötselfel. De typiska felen är:

- Ständigt fuktig botten, som ger hudinfektioner och blåsor på buken. Håll botten torr, och fukta bara under ömsning.
- För låg temperatur, som ger dålig matsmältning och kräkning. Mät alltid både botten och yta.
- Skinnrester, särskilt på svansspetsen och runt ögonen, efter ömsning i ett för torrt terrarium. Ge ett fuktigt gömställe under nästa ömsning.
- Luftvägsinfektioner (väsande andning, bubblor från näsan), ofta från för låg temperatur eller dammande botten.
- Inclusion body disease (IBD), en virussjukdom hos boor, där ormen kan vrida upp huvudet bakåt och förlora koordinationen. Den kan inte botas.
- Födelseproblem, om honan inte kan föda alla ungarna.
- Kvalster, som syns som små prickar på och runt ormen och i gömställena.

Ett friskt djur har klara ögon, en fast kropp och äter villigt. Sök veterinär med erfarenhet av kräldjur om ormen tappar i vikt, vägrar äta utöver den normala fastan, har öppen mun eller väsande andning, eller om en förlossning drar ut på tiden.

Fråga alltid dina kunniga bekanta

Guiden är ett bra ställe att börja på, men den kan inte ersätta erfarenhet. Djur är olika, och mycket av det viktigaste lär man sig av dem som har hållit arten i åratal. Prata med en uppfödare, en erfaren djurhållare eller en veterinär med kunskap om kräldjur och groddjur innan du skaffar djuret - och igen om något verkar fel.